

बिश्व बिद्यालय शिक्षामा सुधार किन र कसरी ?

डा. गिरिधारी शर्मा पौडेल

उपाध्यक्ष

प्रदेश नीति तथा योजना आयोग

१३ माघ २०७६

पृथ्वी नारायण क्याम्पस, पोखरा

यस प्रस्तुतिमा समावेश भएका विषय

- उच्च शिक्षासँग सरकारका अपेक्षा के हुन ?
- विश्व विद्यालयका उद्देश्य कस्ता छन् ?
- नेपालमा उच्च शिक्षा दिने संस्था कति छन् र सरकारले शिक्षामा कति लगानि गर्छ ?
- नेपालका विश्व विद्यालयमा कति विद्यार्थी छन् र के विषय पढ्छन् ?
- नेपालका विश्व विद्यालयमा साधारण र प्राविधिक विषय पढने विद्यार्थी कति छन् ?
- उच्च शिक्षा सुधार कार्यक्रमका उपलब्धि र कमजोरी के हुन ?
- उच्च शिक्षा विकासमा हामिले के गलति गर्यौ ?
- सरकारका भावि योजना के छन् र ती योजनासँग उच्च शिक्षालाई कसरी जोडने ?
- उच्च शिक्षा विकासका भावि चुनौति के हुन ?
- उच्च शिक्षा सुधारका भावि कार्यदिशा के हुन ?
- सरकार र विश्व विद्यालय बिच कस्तो सम्बन्ध हुने ?
- उच्च शिक्षा सुधार गर्न अब के गर्ने ?

उच्च शिक्षासँग सरकारका अपेक्षा के हुन ?

- शिक्षालाई सीपसँग
- सीपलाई उत्पादनसँग
- उत्पादनलाई बजारसँग
- बजारलाई रोजगार सँग र
- रोजगारलाई प्रदेशको आर्थिक विकास, समृद्धि र जनताको सुखसँग जोड्न सक्ने जनशक्ति उत्पादन गर्न उच्च शिक्षासँग सरकारका अपेक्षा हुन ।

बिकाससिल देशका बिश्व बिद्यालयका उद्देश्य कस्ता छन ?

- त्रिभूवन बिश्व बिद्यालय: “नेपालको बिकासको लागि दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने”
- ढाका बिश्व बिद्यालय: “नयां ज्ञान आर्जन गर्ने र आंफना बिद्यार्थी मार्फत समुदायमा लैजाने”
- ईन्डियन ईन्सटिचुट अफ टेक्नोलोजी: “भारतको औद्योगिकरणको लागि चाहिने प्राबिधिक जनशक्ति (ईन्जिनियर) उत्पादन गर्ने”

मध्यम आय भएका देशका विश्व विद्यालयका उद्देश्य कस्ता छन ?

- युनिभरसिटि अफ हङ्गकङ्ग: “बिद्यार्थीलाइ जिवन पर्यन्त कामकाजि शिक्षा दिने र नबिनतम खोज र ब्याबस्थापन सुदृढ गर्ने ”
- पेकिङ्ग विश्व विद्यालय: “आधुनिकिकरण प्रकृत्यामा देशले माग गरेको विशिष्टिकृत ज्ञान र ब्याबसायीक सिप भएको जनशक्ति उत्पादन गर्ने”
- मास्को विश्वविद्यालय: “एप्लाइड बिज्ञानमा जोड दिएर देशलाइ चाहिने बिज्ञहरु उत्पादन गर्ने”
- एसियन इन्सिटिचुट अफ टेक्नोलोजी: “एसियामा बिकासको नेतृत्व लिने ब्याबसायी नेता उत्पादन गर्ने र उनिहरुलाइ विश्व बजारसंग जोडने”

उच्च आय भएका देशका विश्व बिद्यालयका उद्देश्य कस्ता छन ?

- सिङ्गापुर प्राबिधिक विश्व बिद्यालय: “सिङ्गापुरलाइ चाहिने सबै प्राबिधिक जनशक्ति उत्पादन गर्ने”
- टोकियो विश्व बिद्यालय: “औद्योगिक प्रतिष्ठान, सरकार र शिक्षा क्षेत्रको लागि चाहिने जनशक्ति उत्पादन गरी जनताको आकांक्षा पुरा गर्ने”
- क्याम्ब्रिज विश्व बिद्यालय: “शिक्षा, सिकाइ र अनुसन्धान वाट अन्तराष्ट्रिय तहमा पहिचान बनाउन सक्षम नेता उत्पादन गर्ने”
- हारभर्ड विश्व बिद्यालय: “शिक्षा, सिकाइ र अनुसन्धान मार्फत विभिन्न बिधाका नेताहरुको बिकास गर्ने जसले विश्वलाइ फरक बनाउन मद्दत गर्दछन”
- अक्फोर्ड विश्व बिद्यालय: “शिक्षण, सिकाइ र अनुसन्धानको विश्व केन्द्र बन्ने”

हाल नेपालमा उच्च शिक्षा दिने कति संस्था सञ्चालनमा छन् ? = १७

बिश्व बिद्यालय

१. त्रिभूवन बिश्व बिद्यालय, २०१६
२. नेपाल संस्कृत बिश्व बिद्यालय, २०४३
३. काठमाण्डौ बिश्व बिद्यालय, २०४८
४. पूर्वाञ्चल बिश्व बिद्यालय, २०५०
५. पोखरा बिश्व बिद्यालय, २०५५
६. मध्य पश्चिमाञ्चल बिश्व बिद्यालय, २०६७
७. सुदुर पश्चिमाञ्चल बिश्व बिद्यालय, २०६७
८. कृषि तथा वन बिश्वबिद्यालय, २०६७
९. लुम्बिनी गौतमबुद्ध बिश्व बिद्यालय, २०६९
१०. खुल्ला बिश्व बिद्यालय, २०७३
११. राजर्षि जनक बिश्व बिद्यालय, २०७४
१२. गण्डकी बिश्व बिद्यालय (गण्डकी प्रदेशले कानुन पास गरेको), २०७६
१३. मनमोहन बिश्व बिद्यालय (प्रदेश १ ले कानुन पास गरेको), २०७६
१४. मदन भण्डारी प्राबिधिक बिश्व बिद्यालय (कानुन निर्माणको क्रममा)
१५. प्रदेश ५ को बिश्व बिद्यालय (कानुन निर्माणको क्रममा)
१६. योगमाया आयुरवेद बिश्व बिद्यालय (छलफलको क्रममा)

स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान

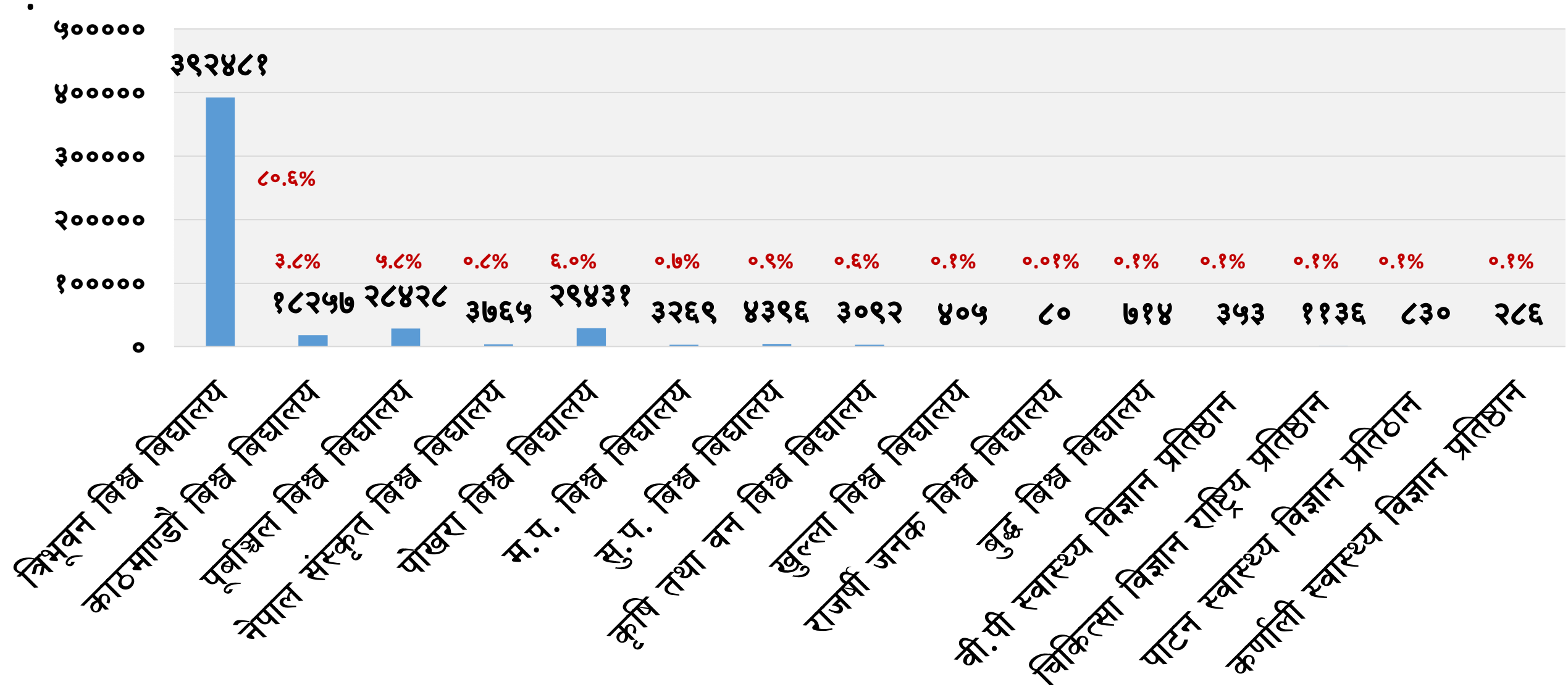
१. बि. पि. कोईरला स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान, धरान, २०४९
२. राष्ट्रिय चिकित्सा प्रतिष्ठान, काठमाण्डौ, २०६३
३. पाटन स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान, ललितपुर, २०६४
४. कर्णालि स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान, जुम्ला, २०६८
५. पोखरा स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान, पोखरा, २०७२
६. रापति स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान, दाङ्ग, २०७४

हाल नेपालमा कति क्याम्पस छन? = १४०८

- हाल देशभरमा ११ वटा विश्व विद्यालय र १४०८ क्याम्पस सञ्चालनमा छन ।
- ११ वटा विश्व विद्यालयका ९९ आङ्गिक, ५३२ सामुदायीक र ७७७ निजी क्याम्पसहरु छन ।
- त्रिभुवन विश्व विद्यालयका मात्र ६० वटा आङ्गिक, ११०१ सम्बन्धन प्राप्त गरी ११६१ क्याम्पस छन ।

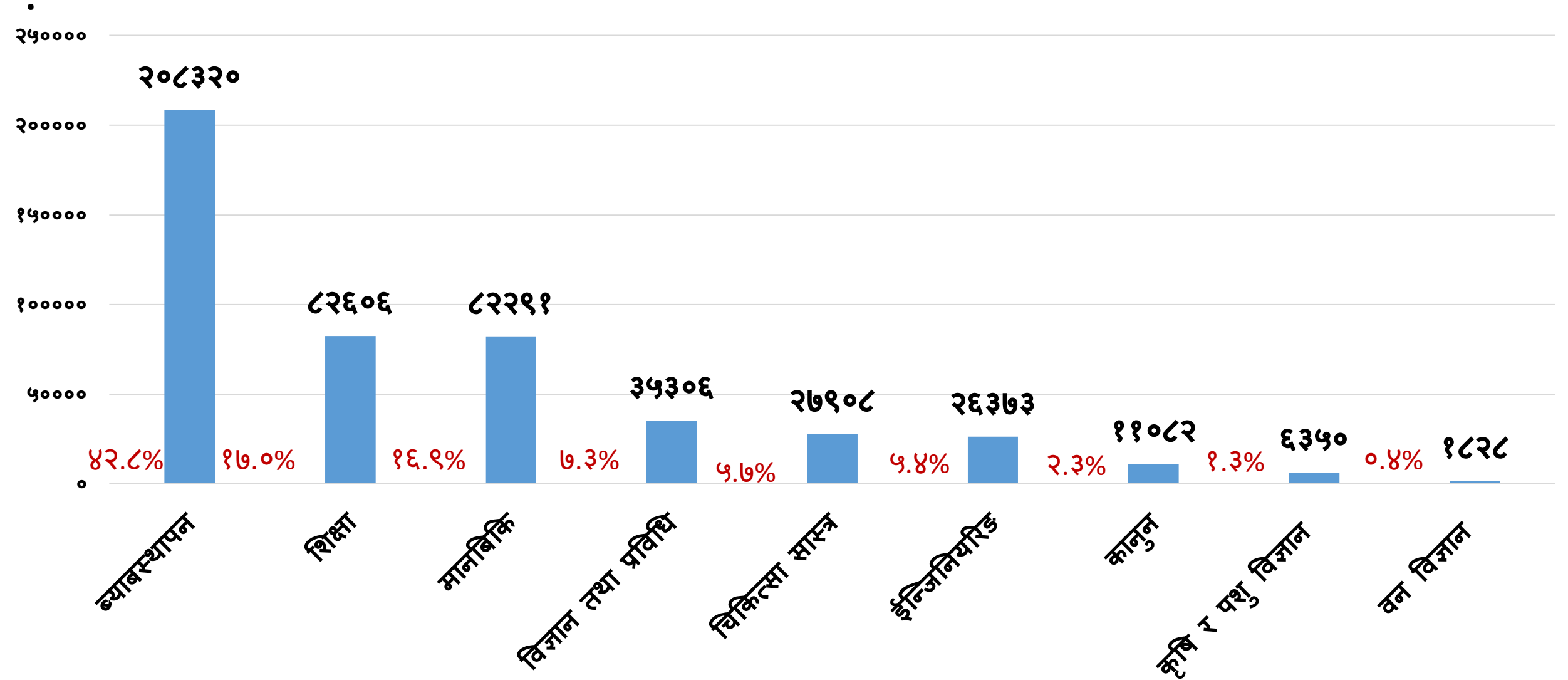
नेपालका उच्च शिक्षा दिने संस्थामा कति बिद्यार्थी छन? = ४,८६,६२३

आर्थिक बर्ष २०७४/०७५मा नेपालका उच्च शिक्षा दिने संस्थामा बिद्यार्थी भर्ना

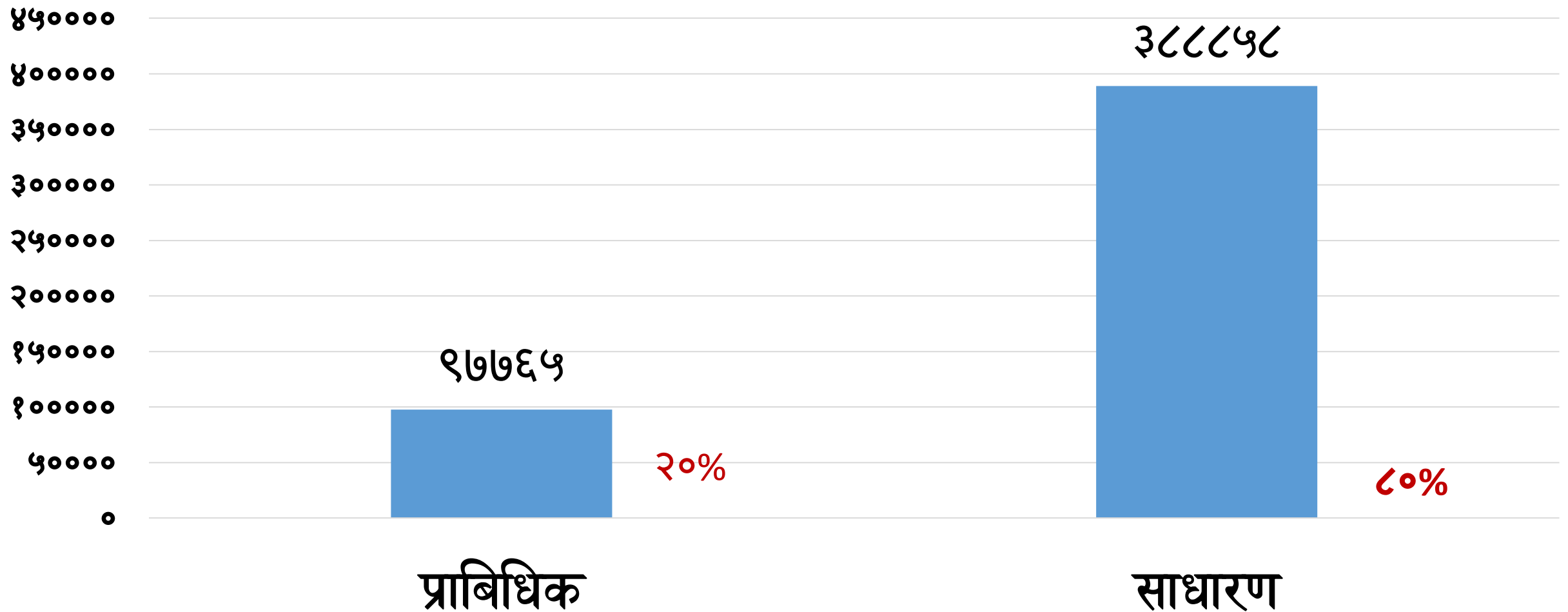
हाल नेपालका उच्च शिक्षा दिने संस्थामा कुन बिषयमा कति बिद्यार्थी छन?

आर्थिक बर्ष २०७४/०७५ मा नेपालका उच्च शिक्षामा अध्यनरत बिद्यार्थीको बिषयगत बिबरण

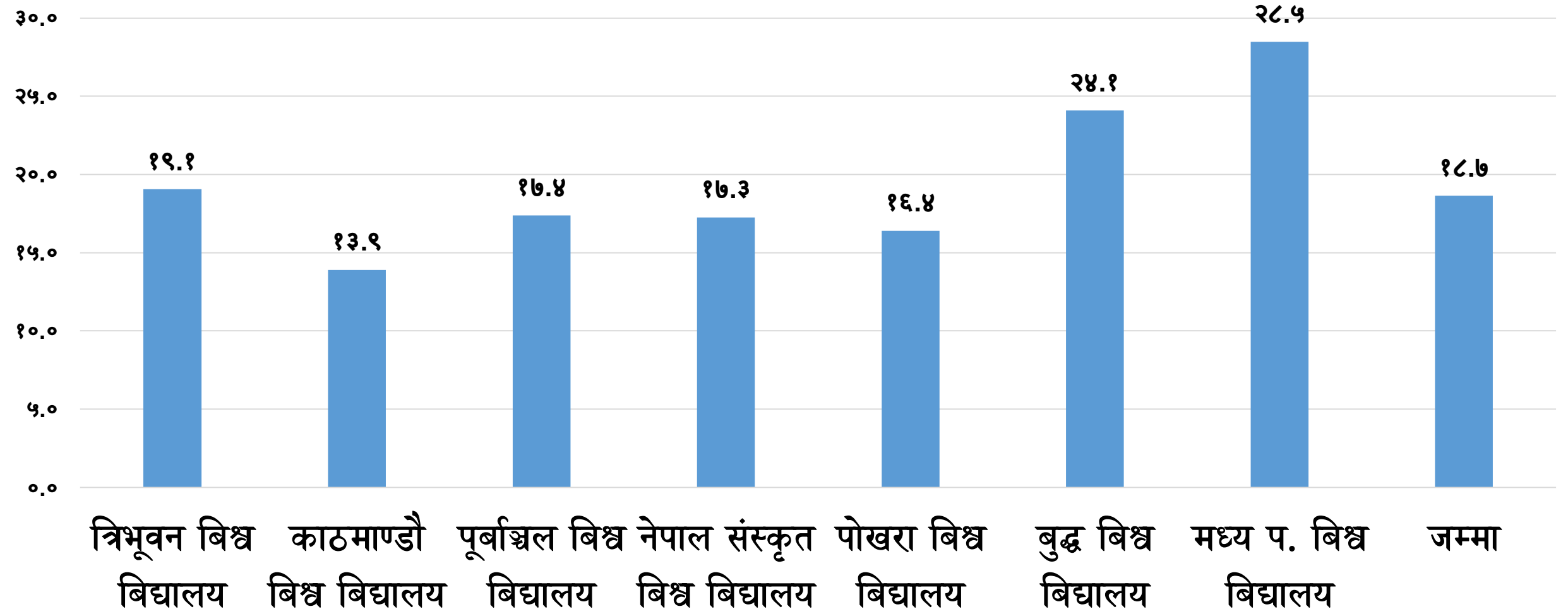
हाल नेपालका उच्च शिक्षा दिने संस्थामा साधारण र प्राविधिक विषयमा अध्यन गर्ने बिद्यार्थीको अनुपात कस्तो छ? = ८०:२०

२०७४/०७५मा उच्च शिक्षा अध्यन गर्ने बिद्यार्थीमध्ये साधारण र प्राविधिक विषयका बिद्यार्थीको अनुपात

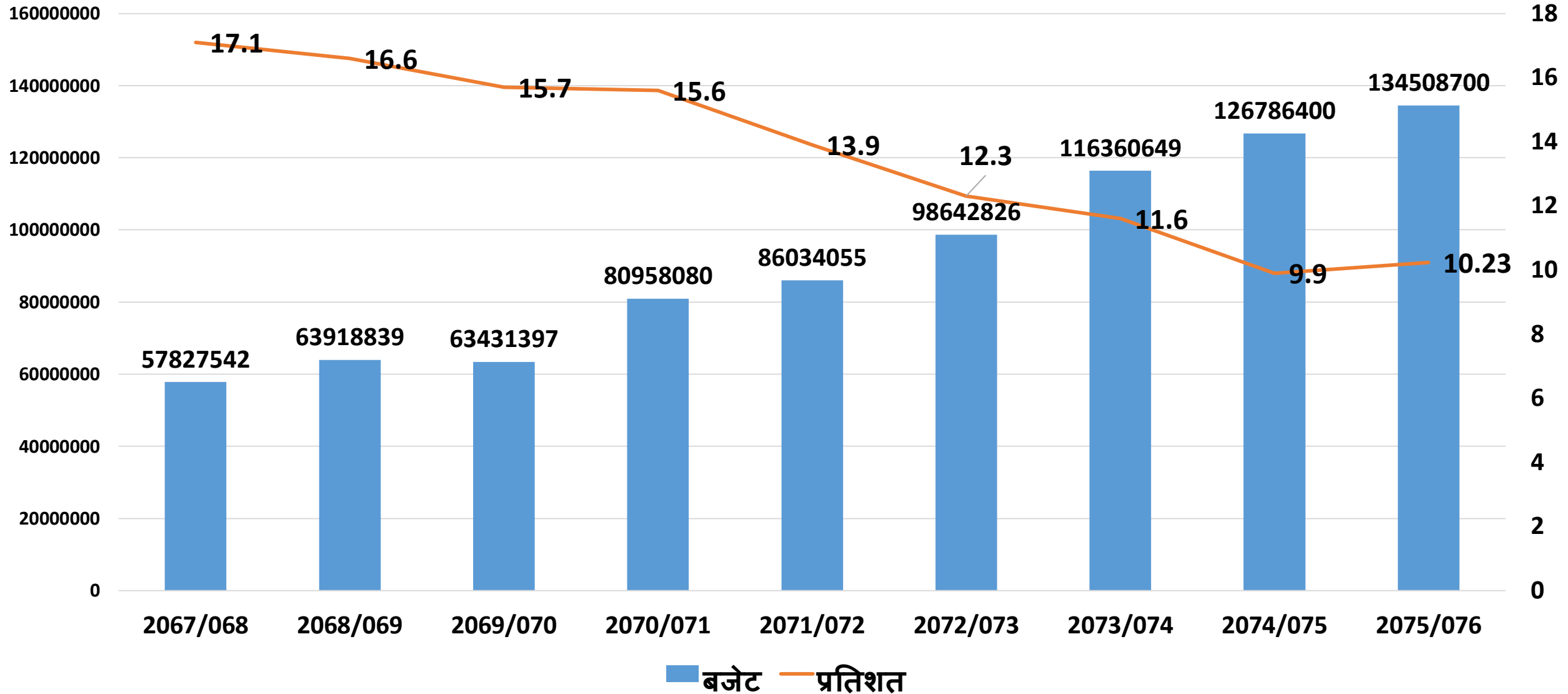
हाल नेपालका उच्च शिक्षा दिने संस्थामा कति प्रतिशत विद्यार्थी बार्षिक पाश हुन्छन्? = १८.७ प्रतिशत

आर्थिक बर्ष २०७४/०७५ मा ८ वटा विश्व विद्यालयमा भर्ना भएका विद्यार्थी मध्य पाश भएका विद्यार्थीको प्रतिशत

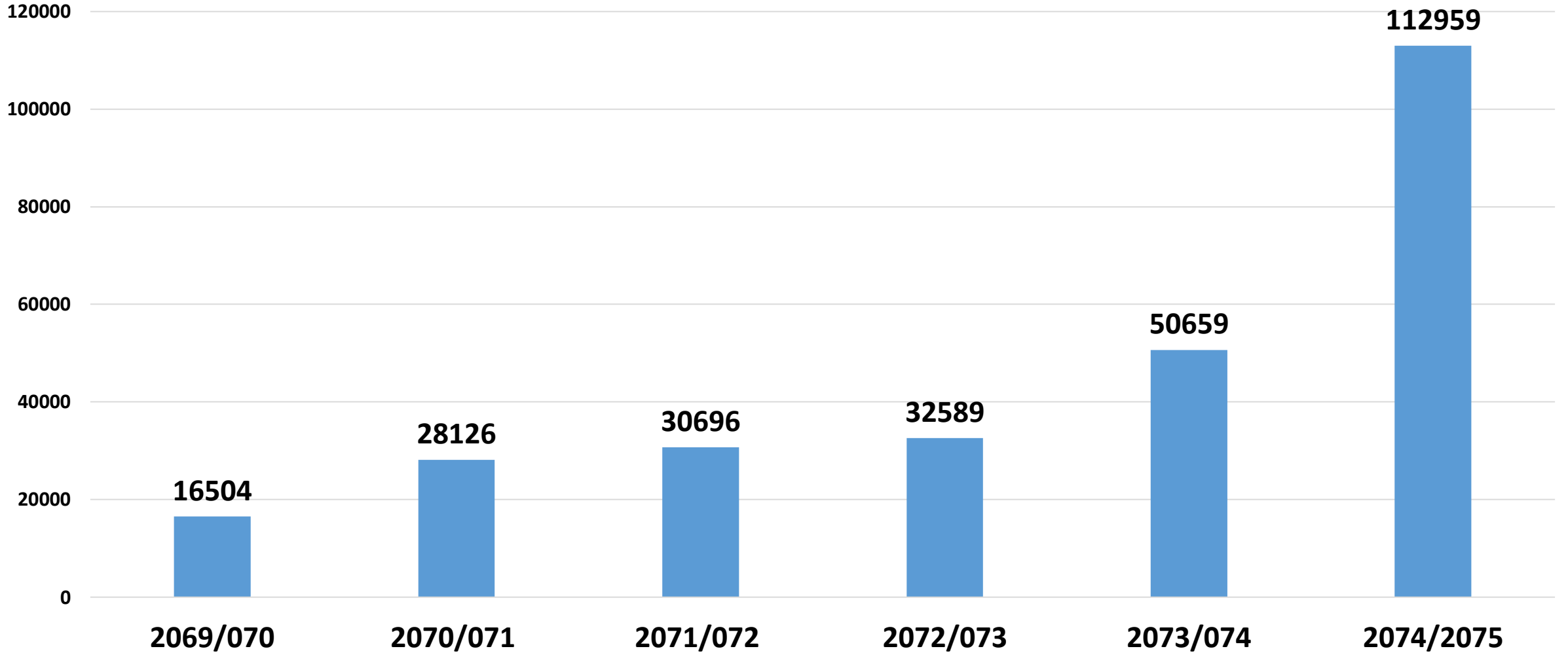
नेपाल सरकारले शिक्षामा कति लगानि गर्छ? = बार्षिक १ खर्ब ३४ अरब

बजेट रु हजारमा

विदेस पढनजान शिक्षा मन्त्रालयबाट नो अब्जेक्सन लेटरलिने बिद्यार्थीको संख्या कति छ?

गतवर्ष १९२९५९

कुन गभरनेन्सका क्याम्पसमा बढी बिद्यार्थी छन? = निजी

- निजी क्याम्पसमा ३८.९ प्रतिशत
- सामुदायिक क्याम्पसमा २८.५ प्रतिशत
- सरकारी आङ्गिक क्याम्पसमा ३२.६ प्रतिशत
- त्रिभुवन विश्व बिद्यालयमा पनि कुल ३,९२,४०० बिद्यार्थी मध्य १,४२,२९३ बिद्यार्थी (३६ प्रतिशत) मात्र आङ्गिक क्याम्पसमा पढछन

गण्डकी प्रदेशमा कति क्याम्पस छन ? = १३९

- गण्डकी प्रदेशमा निजि, सामुदायिक र आङ्गिक गरी १३९ क्याम्पस छन ।
- यी क्याम्पसहरूमा अध्ययनरत २९,५०० विद्यार्थी मध्य ३० प्रतिशत मात्र प्राविधिक शिक्षा अध्ययन गरिरहेका छन ।

उच्च शिक्षा सुधारका प्रयास के हुन?

- त्रिभुवन विश्व विद्यालय लक्षित उच्च शिक्षा सुधारका लागि विश्व बैंकको सहयोगमा सन् १९९७ देखि सन् २००२ सम्म पहिलो उच्च शिक्षा सुधार आयोजना ।
- सन् २००७ देखि सन् २०१४ सम्म दोस्रो उच्च शिक्षा सुधार आयोजना ।
- सन् २०१४ देखि २०२० सम्म तेस्रो उच्च शिक्षा सुधार आयोजना सम्पन्न हुदैछ ।

उच्च शिक्षा सुधार आयोजनाले के मा सहयोग गर्छ?

- नयाँ शैक्षिक कार्यक्रम सुरु गर्न ।
- पाठ्यक्रम परिमार्जन गर्न ।
- परीक्षाफल छिटो प्रकाशन गर्न ।
- शैक्षिक संस्थाको गुणस्तर मापन गर्न ।
- शैक्षिक संस्थालाई स्वायत्ततामा रूपान्तरण गर्न ।
- उच्च शिक्षाका अनुसन्धानलाई सहयोग गर्न ।
- गरिब तथा पिछडिएका विद्यार्थीको उच्च शिक्षामा समतामूलक पहुँच बृद्धि गर्न ।
- आयोजनाका लागि विश्व बैंकबाट नेपाललाई ६५ मिलियन अमेरिकी डलर (लगभग छ अर्ब ५० करोड नेपाली रुपैयाँ) सुलभ ऋण सहयोग ।

उच्च शिक्षा सुधार आयोजनाका मुख्य उपलब्धि के हुन ?

- साना पूर्वाधार निर्माण
- पुस्तकालय निर्माण
- ईन्टरनेट ईमेलको पहुँच बृद्धि
- गरिब जेहन्दार छात्रवृत्ति
- शिक्षकहरुलाई अनुसन्धान सहयोग
- उच्च शैक्षिक संस्थाको गुणस्तर मापन तथा सुनिश्चितता (क्युएए) प्रमाणित
- शोध लेख अन्तर्राष्ट्रिय जर्नलमा प्रकाशन

उच्च शिक्षा सुधार आयोजनाले नसमेटेका पक्ष के हुन?

- बजारको माग अनुसार उच्च शिक्षाका पाठ्यक्रम अद्यावधिक गर्ने ।
- शिक्षण विधि परिमार्जन गरी सैद्धान्तिक शिक्षावाट व्यावहारिक शिक्षामा रूपान्तरण गर्ने ।
- शिक्षकहरुको शिक्षण क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- साधारण विषय पढाउने क्याम्पसलाई प्राविधिक विषयमा रूपान्तरण गर्ने ।

उच्च शिक्षा सुधारबारे लेखिएका टिप्पणिहरु कस्ता छन् ?

१."त्रिविबि र यसका पदाधिकारीहरु त्रिविबिको ठुलो साईजलाई समस्या होईन गौरबको रूपमा हेर्छन र नयाँ विश्व विद्यालयलाई बिर्मातृ सन्तानको ब्यबहार गर्छन । त्यसैले त्रिविबिबाटै आङ्गिक क्याम्पसहरु विकेन्द्रित र स्वायत्त हुने परिकल्पना मृगचरिका मात्र हो"

लोकरन्जन पराजुली, देवेन्द्र उप्रेती र प्रत्यूष वन्त सन २०१५ <http://teacher.org.np>

२."अहिले विश्व विद्यालयहरुको आन्तरिक गभरनेन्स ती संस्थामा भएको दलीयकरणले कमजोर भएको हो । विश्व विद्यालयका भिसि, रेक्टर, रजिस्टार र शिक्षक तथा कर्मचारीहरुको भर्ना, सरुवा र बहुवामा दलिय भागवण्डाले विश्व विद्यालयको प्राज्ञिक वातावरण कमजोर भएको हो" ।

देवेन्द्र उप्रेती, प्रमोद भट्ट, लोकरन्जन पराजुली, र प्रत्यूष वन्त सन २०१६
<http://teacher.org.np>

३.नेपालका विश्व विद्यालयले उच्च शिक्षालाई उद्योग र उत्पादनसम्म पुयाउन सकेनन

उच्च शिक्षा विकासमा हामिले के गल्ती गर्यौं ?

१. सरकारले जनशक्ति प्रक्षेपण गरी विश्व विद्यालयलाई तत किसिमको जनशक्ति उत्पादन गर भनेन र विश्व विद्यालयहरूले पनि सरकार संग कस्तो जनशक्ति उत्पादन गरुं भनेर सोधेनन र आँफनै किसिमले पाठ्यक्रम बनाइ पठन पाठन गरे । यसले गर्दा सरकार र विश्व विद्यालय बिचको सम्बन्ध कमजोर रहयो । विश्व विद्यालयका उत्पादन र बजारको माग बिच समन्वय र सहकार्य भएन ।

उच्च शिक्षा विकासमा हामिले के गल्ती गर्यौं ?

२. त्रिभूवन विश्व विद्यालयपछि क्रमस हामिले अन्य विश्व विद्यालय खोल्दै गर्यौं तर विश्व विद्यालय शिक्षामा शासकिय सुधार र बजारको माग लाइ ध्यान दिएनौं। केही अपवादलाइ छोडेर सबै विश्व विद्यालयमा त्रिविबि ढांचाको नक्कल भयो, संञ्चालक पनि त्याहीवाट ल्याइयो यसले विश्व विद्यालयमा सासकिय सुधार भएन, अनुसन्धान र पठन पाठनको गुणस्तर सुधेन, र सबै विश्व विद्यालय करिब एउटै ढांचामा सञ्चालन भय ।

उच्च शिक्षा विकासमा हामिले के गल्ती गर्यौं ?

३. विश्व विद्यालयका सञ्चालकको राजनितिक नियुक्तिले विश्व विद्यालयमा शासकिय सुधार भएन। शिक्षण, सिकाइ र अनुसन्धानमा उपयुक्त ध्यान गएन। अझ विश्व विद्यालयले निजि क्याम्पसलाइ सम्बन्धन दिने कार्यले विश्व विद्यालयको शासकिय सुधारमा नकारात्मक प्रभाव रहयो।

उच्च शिक्षा विकासमा हामिले के गल्ती गर्यौं ?

४. देश साक्षरता प्राप्तीको प्रारम्भिक चरण पार गरी उत्पादन युगतिर प्रवेश गरेको छ । आयतित सामान बेच्ने नाफामुखि अर्थतन्त्रवाट उत्पादनमुखि आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माणको चरणमा प्रवेश गरेकोछ । यस अबस्थामा हाम्रा विश्व विद्यालयले बजारको मागलाइ आत्मसाथ गर्न सकेका छैनन । पाठ्यक्रम पुरानै छन, परम्परागत बिषयको बाहुल्य छ, सिप बिहिनिको सैद्धान्तिक पढाइ अग्र भागमा छ । विश्व विद्यालय शिक्षा बजारको माग अनुसार परिमार्जन हुन सकेको छैन ।

सरकारका भावि योजना के छन र ती
योजनासँग उच्च शिक्षालाई कसरी जोडने

गण्डकी प्रदेशका प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाका उद्देश्यहरु के हुन ?

१. उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्दै समाजवाद उन्मुख आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने ।
२. पर्यटन, कृषि, ऊर्जा, उद्योग, पूर्वाधार र मानव संशाधनको विकास र सुशासनको माध्यमबाट समतामूलक तथा फराकिलो उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गरी समृद्ध प्रदेशको आधारशीला निर्माण गर्ने ।
३. गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छ वातावरणमा पहुँच पुर्याई सबै नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षा र सुशासनको अनुभूति गराउने ।

समृद्धिका लक्ष्य के हुन र विश्व बिद्यालयलाई कसरी जोडने ?

क्रम संख्या	समृद्धिका सूचक	ईकाइ	राष्ट्रिय लक्ष्य			गण्डकी प्रदेशका लक्ष्य				स्थानीय तहका लक्ष्य
			आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २१००	आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २०८७	बि.सं २१००	
१	आर्थिक वृद्धिदर (औसत)	प्रतिशत	६.८	९.६	१०.५	७.१	१०.२	१०.५	११.०	
२	प्रतिव्यक्ति कुल आय	अ.डलर	१०४७	१५९५	१२१००	१०४३	१९५६	३७२१	१५७२९	
३	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	२७.०	१९.४	९.०	२८.२	२३.७	१७.०	८.५	
४	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१५.२	१६.७	३०.०	१४.२	२२.४	३०.०	५२.९	
५	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा सेवा क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	५७.८	६४.२	६१.०	५७.६	५३.९	५३.०	३८.६	
६	आम्दानीमा माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात (Palma Ratio)	अनुपात	१.३	१	१	१.४	१	१	१	
७	सम्पत्तिमा आधारित जिनी गुणक (Gini Coefficient)	गुणक	०.३१	०.२९	०.२५	०.३७	०.२६	०.२३	०.२०	

समृद्धिका लक्ष्य के हुन र बिश्व बिद्यालयलाई कसरी जोडने ?

क्रम संख्या	समृद्धिका सूचक	ईकाइ	राष्ट्रिय लक्ष्य			गण्डकी प्रदेशका लक्ष्य				स्थानीय तहका लक्ष्य
			आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २१००	आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २०८७	बि.सं २१००	
८	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	बर्ष	६९.७	७२	८०	७१.७	७७	८०	८२	
९	मातृ मृत्युदर (प्रतिलाख जिवित जन्ममा)	संख्या	२३९	९९	२०	२३९	९९	७०	१५	
१०	पाँचबर्ष मुनिका बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जिवित जन्ममा)	संख्या	३९	२४	८	२७	२२	१५	६	
११	शाक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	५८	९०	९८	५५.६	९५	९८	९९.५	
१२	युवा शाक्षरता दर (१५ देखि २४ वर्ष)	प्रतिशत	८५	९९	१००	८६	९९	९९.०	१००	
१३	आधारभूत तहमा (१ देखि ८ कक्षामा) खुद भर्ना दर	प्रतिशत	९२.३	९९.५	१००	९४.८	९९.५	९९.८	१००	
१४	श्रमशक्ति सहभागिता दर	प्रतिशत	३८.५	४८.५	७२	३५.७	५०	६०	७५	
१५	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	११.४	६	३	९	४	२	१	

समृद्धिका लक्ष्य के हुन र बिश्व बिद्यालयलाई कसरी जोडने ?

क्रम संख्या	समृद्धिका सूचक	ईकाइ	राष्ट्रिय लक्ष्य			गण्डकी प्रदेशका लक्ष्य				स्थानीय तहका लक्ष्य
			आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २१००	आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २०८७	बि.सं २१००	
१६	रोजगारिमा औपचारिक क्षेत्रको अंस	प्रतिशत	३६.५	५०	७०	३९.९	५५	६५	७५	
१७	राष्ट्रिय/प्रादेशिक लोकमार्ग (कालोपत्रे)	किमि	६९७९	१५०००	३३०००	९३७	३४५०	६९५०	१२९३७	
१८	दुर्त लोकमार्ग (पोखरा दुम्किवास)	किमि	७६	७६	२०००	०	०	७०	१००	
१९	रेलमार्ग	किमि	४२	२००	२२००	०	८०	१८०	२००	
२०	३० मिनेटको दुरिमा यातायातको पहुँच भएका घर परिवार	प्रतिशत	७८.९	९५	९९	८०	९६	९८	९९	
२१	बिद्युतमा पहुँच पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत	९०.७	९९	१००	८२.५	१००	१००	१००	

समृद्धिका लक्ष्य के हुन र बिश्व बिद्यालयलाई कसरी जोडने ?

क्रम संख्या	समृद्धिका सूचक	ईकाइ	राष्ट्रिय लक्ष्य			गण्डकी प्रदेशका लक्ष्य				स्थानीय तहका लक्ष्य
			आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २१००	आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २०८७	बि.सं २१००	
२२	आधारभूत खानेपानीको पहुँच पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत	९४.९	९९	१००	९१.१	१००	१००	१००	
२३	ईन्टरनेट प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	५५.४	७५	१००	४८	८०	९०	१००	
२४	जलविद्युत उत्पादन जडित क्षमता	मेगावाट	१०२०	५०००	४००००	४४८.५	३०००	६०००	९०००	
२५	प्रतिब्याक्ति विद्युत खपत	किलोवाट घण्टा	१९८	७००	३५००	१९०	७५०	१७००	३८००	
२६	कृषि उत्पादकत्व (प्रमुख बाली: धान, मकै र गहुँ)	टन हेक्टर	२.९७	४	६	२.८	४	५	६	

सुःखका लक्ष्य के हुन र बिश्व बिद्यालयलाई कसरी जोडने ?

क्रम संख्या	सुखका सूचक	ईकाइ	राष्ट्रिय लक्ष्य			गण्डकी प्रदेशका लक्ष्य				स्थानीय तहका लक्ष्य
			आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २१००	आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २०८७	बि.सं २१००	
१	गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या (निरपेक्ष गरिबी)	प्रतिशत	१८.७	११	१	१४.९१	७.४	२	०	
२	बहुआयमिक गरिबीमा रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२८.६	१३	३	१४.२	७.२	२	०	
३	५ वर्ष मुनिका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	२७	१५	२	२९	१७.३	१	१	
४	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५७	०.६२	०.७६	०.५९	०.६५	०.७०	०.७८	
५	आँफनै स्वामित्वको आवासमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	८५.३	८९		८१.७	८६	९५	९५	
६	जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा यौन हिंसा पीडित महिला	प्रतिशत	२६.३	१३		१६.९	१०	१	१	

सुःखका लक्ष्य के हुन र बिश्व बिद्यालयलाई कसरी जोडने ?

क्रम संख्या	सुखका सूचक	ईकाइ	राष्ट्रिय लक्ष्य			गण्डकी प्रदेशका लक्ष्य				स्थानीय तहका लक्ष्य
			आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २१००	आधार बर्ष २०७५/७६	बि.सं २०८०/८१	बि.सं २०८७	बि.सं २१००	
७	दर्ता भएका लैंगिक हिंसा लगायतका अपराधका घटना र अनुसन्धानको अनुपात	प्रतिशत	९६.५	१००	१००	८२.७	१००	१००	१००	
८	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आबद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	१७	६०	१००	१७	६०	८०	१००	
९	हेलो सरकारमा/हेलो मुख्यमन्त्रीमा प्राप्त उजुरीको फछ्यौट	प्रतिशत	४८.१३	९८	९९	५३	९९	९९	९९	
१०	राष्ट्रिय परिचयपत्र प्राप्त गरेका नेपाली नागरिक	प्रतिशत	०	१००	१००	०	१००	१००	१००	
११	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकको जन्म दर्ता	प्रतिशत	५६	१००	१००	६०.१	१००	१००	१००	
१२	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका घरपरिवार	प्रतिशत	४८.२	७०	१००	५६	८०	९०	१००	

उच्च शिक्षा विकासका भावि चुनौति के हुन ?

१. साक्षरता अभियानको समयमा खुलेका हाम्रा विश्व विद्यालय र क्याम्पसहरूलाई उत्पादन युगका विश्व विद्यालय र क्याम्पसमा कसरी रूपान्तरण गर्ने ?
२. विश्व विद्यालयका उत्पादन र बजारमा जनशक्तिको माग बिचको खाडलालाई कसरी सांघुरो बनाउने ?
३. सरकार र विश्व विद्यालय बिचको सहकार्य कसरी सुमधुर र सुदृढ बनाउने ?
४. राजनितिक संक्रमणले सिथिल विश्व विद्यालय र क्याम्पसहरूको शासकिय सुधार गरी कसरी यीनिहरूलाई शिक्षण, सिकाई र अनुसन्धान गर्ने प्राज्ञिक संस्थामा रूपान्तरण गर्ने र विकासको नेतृत्व गर्न सक्षम जनशक्ति उत्पादन गर्ने ?

राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६ ले उच्च शिक्षाबारे के ब्यबस्था गरेको छ?

लक्ष्य

- शिक्षालाई प्रतिसपर्धी, प्रविधिमैत्री, रोजगारमुलक र उत्पादनमुखि बनाई देशको आवश्यकता अनुरूपको मानव संसाधन बिकास गर्ने ।

उद्देश्य

- उच्च शिक्षाको पहुँच र गुणस्तर अभिवृद्धि गरी विभिन्न क्षेत्रहरूमा नेतृत्व प्रदान गर्न सक्ने योग्य, दक्ष, बैज्ञानिक, नवप्रवर्तनात्मक र अन्तराष्ट्रिय स्तरमा प्रतिसपर्धी र अनुसन्धानमुखी मानव संसाधन बिकास गर्ने ।

रणनीति

- उच्च शिक्षा प्रदायक संस्थाहरूको गुणस्तर अभिवृद्धि गरी उच्च शिक्षालाई राष्ट्रिय आवश्यकता एवं अन्तराष्ट्रिय मान्यता र प्रचलन अनुरूप हुनेगरी सान्दर्भिक बनाउने ।

उच्च शिक्षा सुधारका भाबि कार्यदिशा के हुन ?

- बजारमा जनशक्तिको माग आँफै बिश्लेषण गर्ने र रुपान्तरणको बाटो पहिचान गर्ने बिश्व बिद्यालयको स्वयत्तता लाई सम्मान गर्ने ।
- आँफना बिकास योजना अनुसार जनशक्तिको माग सरकारले प्रक्षेपण गर्ने र बिश्व बिद्यालयलाइ आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गर्न उत्प्रेरीत गर्ने ।

उच्च शिक्षा सुधारका भाबि कार्यदिशा के हुन ?

- सरकार र बिश्व बिद्यालय बिच अन्तरक्रिया बढाउने ।
- सरकारका अनुसन्धानका काम बिश्व बिद्यालयलाइ दिने ।
- बिश्व बिद्यालयलाइ सरकारले आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गर्न कोटा दिने ।
- बिश्व बिद्यालय छाता ऐन बनाई तुरुन्तै लागु गर्ने ।
- बिश्व बिद्यालयको ब्याबस्थापन गैरराजनितिक न्यासिक-संरक्षण परिषद मार्फत गर्ने ब्याबस्था मिलाउने ।
- बिश्व बिद्यालय र कलेजको अनुदान बिश्व बिद्यालय अनुदान आयोगले प्रदेशका सामाजिक बिकास मन्त्रालय मार्फत दिने ब्याबस्था गर्ने ।

सरकार र बिश्व बिद्यालय बिच कस्तो सम्बन्ध बिकास गर्ने ?

- सरकार र बिश्व बिद्यालय बिच अन्तरक्रिया बढाउने ।
- बिश्व बिद्यालयले आफ्नो अनुसन्धान क्षमता बृद्धि गर्ने ।
- उच्च उत्पादन र उत्पादकत्व प्राप्त गर्न सहायक हुने प्रविधि बिकास गर्न बिश्व बिद्यालयले सघाउने ।
- बिश्व बिद्यालयले आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गर्न सरकार संग कोटा र स्रोत माग गर्ने ।
- बिश्व बिद्यालय र उद्योगको सम्बन्ध बिकास गर्ने ।

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व बिद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण गर्ने

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका बिश्विद्यालय	बिश्च बिद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
१	केन्द्रिय बिश्च बिद्यालय । संघीय सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वयमा सञ्चालन हुने ।	१. त्रिभूवन बिश्च बिद्यालय कीर्तिपूर । २. प्रस्ताबित योगमाया आयुर्बेद बिश्च बिद्यालय । ३. प्रस्ताबित मदन भण्डारी बिश्च बिद्यालय (ईन्जिनियरियङ्ग शिक्षा) ४. खुल्ला बिश्च बिद्यालय । ५. राष्ट्रिय स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान ।	केन्द्रिय बिश्च बिद्यालय शिक्षा अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति गठन गर्ने । यो समितिलाई केन्द्रिय बिश्च बिद्यालयको गुणस्तरको साथै बिश्च बिद्यालय र क्याम्पसको संख्या तथा पठन पाठनका बिषय थपघटको ब्याबस्था गर्न सक्ने अधिकार भएको हुने ।

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व बिद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका बिश्विद्यालय	बिश्च बिद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
२	गण्डकी प्रदेश संघीय सरकारको अभिभावकत्व र प्रदेश सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वय	<ol style="list-style-type: none">१. त्रिभूवन बिश्च बिद्यालय पोखरा । यसमा हालका गण्डकी प्रदेश भित्रका त्रिबिबिका सबै क्याम्पस समेटने ।२. पोखरा बिश्च बिद्यालय । यसका अतिरिक्त त्रिबिबि बाहेक अन्य बिश्च बिद्यालयको सम्बन्धनमा सञ्चालित कलेजको सम्बन्धन पनि पोखरा बिश्च बिद्यालयमा सार्ने ।३. गण्डकी प्रदेश बिश्च बिद्यालय ।४. पोखरा स्वांस्थ बिज्ञान प्रतिष्ठान ।	<p>प्रदेश स्तरिय बिश्च बिद्यालय शिक्षा अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति गठन गर्ने ।</p> <p>यो समितिलाई बिश्च बिद्यालय शिक्षाको गुणस्तर, प्रदेश भित्र बिश्च बिद्यालय र क्याम्पसको संख्या र पठन पाठनका बिषय थपघटको ब्याबस्था गर्न सक्ने अधिकार भएको हुने ।</p>

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व विद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका विश्वविद्यालय	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
३	प्रदेश एक संघीय सरकारको अभिभावकत्व र प्रदेश सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वय	१. त्रिभूवन विश्व विद्यालय विराठनगर । यसमा हालका प्रदेश १ भित्रका त्रिबिबिका सबै क्याम्पस समेटने । २. पूर्वाञ्चल विश्व विद्यालय । यस अन्तरगत हाल त्रिबिबि बाहेक अन्य विश्व विद्यालयको सम्बन्धनमा खुलेका कलेजको सम्बन्धन पूर्वाञ्चल विश्व विद्यालयमा स्थान्तरण गर्ने । ३. बिपि कोईरला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान । ४. मनमोहन विश्व विद्यालय ।	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय गण्डकी प्रदेशको जस्तै हुने ।

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व विद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण गर्ने

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका विश्वविद्यालय	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
४	प्रदेश २ संघीय सरकारको अभिभावकत्व र प्रदेश सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वय	१ त्रिभूवन विश्व विद्यालय जनकपुर । यसमा हालका प्रदेश २ भित्रका त्रिबिबिका सबै क्याम्पस समेटने । यसका अतिरिक्त अन्य विश्व विद्यालयको सम्बन्धनमा सञ्चालित कलेजको सम्बन्धन पनि त्रिभूवन विश्व विद्यालयमा जनकपुरमा सार्ने । २ राजर्षि जनक विश्व विद्यालय ।	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय गण्डकी प्रदेशको जस्तै हुने ।

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व विद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण गर्ने

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका विश्वविद्यालय	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
५	प्रदेश ३ संघीय सरकारको अभिभावकत्व र प्रदेश सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वय	<ol style="list-style-type: none">१. त्रिभूवन विश्व विद्यालय काठमाण्डौ । यसमा हालका प्रदेश ३ भित्रका त्रिबिबिका सबै क्याम्पस समेटने ।२. काठमाण्डौ विश्व विद्यालय । यसका अतिरिक्त त्रिबिबि र कृषि तथा वन विद्यालयका बाहेक अन्य अन्य विश्व विद्यालयको सम्बन्धनमा सञ्चालित कलेजको सम्बन्धन पनि काठमाण्डौ विश्व विद्यालयमा सार्ने ।३. कृषि तथा वन विश्व विद्यालय ।४. पाटन स्वांस्थ विज्ञान प्रतिष्ठान ।	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय गण्डकी प्रदेशको जस्तै हुने ।

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व विद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण गर्ने

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका विश्वविद्यालय	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
६	प्रदेश ५ संघीय सरकारको अभिभावकत्व र प्रदेश सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वय	<p>१. त्रिभुवन विश्व विद्यालय बुटवल । यसमा हालका प्रदेश ५ भित्रका त्रिबिबिका सबै क्याम्पस समेटने । यसका अतिरिक्त बौद्ध विश्व विद्यालय र नेपाल संस्कृत बिस्व विद्यालय बाहेक अन्य विश्व विद्यालयको सम्बन्धनमा सञ्चालित कलेजको सम्बन्धन पनि त्रिभुवन विश्व विद्यालयमा बुटवलमा सार्ने ।</p> <p>२. लुम्बिनी बौद्ध विश्व विद्यालय ।</p> <p>३. महेन्द्र संस्कृत बिस्व विद्यालय ।</p> <p>४. रापती स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान ।</p> <p>५. प्रदेश विश्व विद्यालय ।</p>	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय गण्डकी प्रदेशको जस्तै हुने ।

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व विद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण गर्ने

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका विश्वविद्यालय	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
७	कर्णाली प्रदेश संघीय सरकारको अभिभावकत्व र प्रदेश सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वय	<ol style="list-style-type: none">त्रिभुवन विश्व विद्यालय सुर्खेत । यसमा हालको कर्णाली प्रदेश भित्रका त्रिबिबिका सबै क्याम्पस समेटने ।मध्य पश्चिम विश्व विद्यालय । यसका अतिरिक्त त्रिबि बाहेक अन्य विश्व विद्यालयको सम्बन्धनमा सञ्चालित कलेजको सम्बन्धन पनि मध्य पश्चिम विश्व विद्यालयमा सार्ने ।कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान ।	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय गण्डकी प्रदेशको जस्तै हुने ।

उच्च शिक्षा सुधार गर्न के गर्ने? विश्व विद्यालय बर्गिकरण र सुदृढिकरण गर्ने

क्रम संख्या	बर्गिकरण	हालका विश्वविद्यालय	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय
८	सुदुर पश्चिम प्रदेश संघीय सरकारको अभिभावकत्व र प्रदेश सरकारको प्रतक्ष्य सहयोग र समन्वय	१ त्रिभुवन विश्व विद्यालय धनगढि । यसमा हालको सुदुरपश्चिम प्रदेश भित्रका त्रिविबिका सबै क्याम्पस समेटने । २ सुदुरपश्चिम विश्व विद्यालय । यसका अतिरिक्त त्रिवि बाहेक अन्य विश्व विद्यालयको सम्बन्धनमा सञ्चालित कलेजको सम्बन्धन पनि सुदुर पश्चिम विश्व विद्यालयमा सार्ने ।	विश्व विद्यालय शिक्षा अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने निकाय गण्डकी प्रदेशको जस्तै हुने ।

धैर्यपूर्वक सुनिदिनु भएकोमा धन्यवाद